

convertere satagit : sed incestuosus rex, veniens cum tanta pompa et fastu, parum aptus erat Evangelio, ejusque continentia, modestia et humilitati; unde illico surgens, Pauli sermonem incidit et abruptit.

29. **FIERI TALES, QUALIS ET EGO SUM.** — puta Christianos, imo apostolos et præcones Christi, qualis ego sum. Præclare S. Augustinus, tract. 8 in Epist. S. Joannis: « Audi, inquit, Apostolum dicentem de visceribus charitatis: Vellem omnes homines esse sicut meipsum. Quomodo volebat omnes? Equales. Ideo erat omnibus superior, quia charitate optabat omnes æquales. »

EXCEPTIS VINCLIS HIS. — Illic liquet Paulum vinculis constrictum et onustum perorasse: nimirum vincula pro Christo ei animos non minuebant, sed augebant; unde in iis exultare et gloriari solet. Vide hæc vincula Pauli mire celebrantem S. Chrysostomum, hom. 9 in Epist. ad Ephesios, tom. IV. Sed hanc sapientiam non capiebat Agrippa rex pompaticus; ideoque Paulus vincula ab illo eximit, aitque: « Exceptis vinculis his. » Capiebat eam S. Ignatius, fundator Societatis nostræ, qui pro Christi prædicatione incarceratus, multis ei condolentibus, respondit: « Nescitis quam felix et gloriosum sit vinciri pro Christo: non sunt tibi compedes in urbe, quin et ego plures fere pro Christo desiderem. » Quocirca continua experientia edoctus, dicebat et dicebat compendiosam viam ad perfectionem, esse desiderium nulla patiendi pro Christo; ita Ribadeneira in ejus Vita, lib. 1, cap. xv.

Vide S. Chrysostomum hic, hom. 32, ubi inter alia extollit Pauli animos et ignes, quod hæc vincula quibus victus erat ut malefactor, nihili

fecerit, ideoque in iisdem toto affectu incubuerit ad convertendum Agrippam omnesque astantes. « Talis, inquit, est anima celesti amore sublimis: nam cum ii qui frædis amoribus capiuntur, nihil putant vel gloriosum, vel pretiosum, quam quod ipsorum concupiscuntur servit; id enim solum gloriosum ac honestum putant, et amasia fit eis omnia: multo magis qui tali amore flagrant, nihili faciunt pretiosa. Si autem non consideramus quæ dicuntur, haud mirum est: imperit enim sumus hujus philosophiæ. Qui enim igne Christi captus fuerit, talis fit, qualis esset homo solus super terram habitans, adeo nihil curæ ei est gloria et ignominia: sed quemadmodum si solus nihil curaret, ita et talis quoque non curaret. Tentationes autem sic contemnit, ac flagella et carceres, quasi in alieno corpore pateretur, vel quemadmodum si adamantiuim possideret corpus. Ea autem quæ suavia sunt in hac vita, ita ridet et non sentit, sicut nos vel ipsi mortui, corpora mortua. Tantum abest ne ab affectione quadam capiatur, quantum aurum quod igne probatur, a macula abscedit. Et sicut musce in medium flammæ invidunt, sed fugiunt: ita et affectiones illis accedere non audent. »

32. **DIMITTI POTERAT HOMO HIC, SI NON APPELLASSET CÆSAREM.** — Imo dimitti poterat, etiamsi appellasset, quia appellaret coactus, et appellatione sua non nisi dimissionem querebat: quare si eam præstitisset Præses, ulro appellatione sua cessisset Paulus. Hoc ergo preterit rex, quia Judæos offendere nolebat dimittendo Paulum, sed eis gratificari mittendo eum vincatum ad Cæsarem ad quem appellarat.

CAPUT VIGESIMUM SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Paulus Romam deducendus Centurioni traditur; Cretam appellit; prædicat tempestatem et naufragium, sed ab eo vectores omnes eripiendos, foreque salvos.

1. Ut autem iudicatum est navigare eum in Italiam, et tradi Paulum cum reliquis custodiis Centurioni, nomine Julio, cohortis Augusta. 2. ascendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi. 3. Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humane autem tractans Julius Paulum, permisit ad amicos ire et curam sui agere. 4. Et inde cum sustulisset, subnavigavimus Cyprum, propterea quod essent venti contrarii. 5. Et pelagus Ciliciæ et Pamphylia navigantes, venimus Lystram, quæ est Lyciæ: 6. et ibi inveniens Centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, transposuit nos in eam. 7. Et cum multis diebus tarde navigarem, et vix devenissemus contra Gnidum, prohibente nos vento, advnavigavimus Cretæ, juxta Salmonem: 8. et vix juxta navigantes, venimus in locum quemdam, qui vocatur Boni portus, cui juxta erat civitas Thalassa. 9. Multo autem tem-

pore peracto, et cum jam non esset tuta navigatio, eo quod et jejunium jam præterisset, consolabatur eos Paulus, 10. dicens eis: Viri, video quoniam cum injuria et multo damno, non solum oneris et navis, sed etiam animarum nostrarum, incipit esse navigatio. 11. Centurio autem gubernatori et navelero magis credebatur, quam his quæ a Paulo dicebantur. 12. Et cum aptus portus non esset ad hyemandum, plurimi statuerunt consilium navigare inde, si quomodo possent, devenientes Phœnicem, hylmare, portum Cretæ respicientem ad Africum et ad Corum. 13. Aspirante autem Austro, æstimantes propositum se tenere, cum sustulissent de Asson, legebant Cretam. 14. Non post multum autem misit se contra ipsam ventus Thyphonicus, qui vocatur Euroaquo. 15. Cumque arrepta esset navis, et non posset conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur. 16. In insulam autem quamdam decurrentes, quæ vocatur Canda, potuimus vix obtinere scapham. 17. Qua sublata, adiutoris utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, summisso vase sic ferebantur. 18. Valida autem nobis tempestate jactatis, sequenti die jactum fecerunt: 19. et tertia die suis manibus armamenta navis projecerunt. 20. Neque autem sole, neque sideribus apparentibus per plures dies, et tempestate non exigua imminente, jam ablata erat spes omnis salutis nostræ. 21. Et cum multa jejunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum dixit: Oportebat quidem, o viri, audito me, non tollere a Cretæ, lucricus facere injuriam hanc et jacturam. 22. Et nunc suadeo vobis homo animo esse: amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis. 23. Astitit enim mihi hæc nocte angelus Dei, cujus sum ego et cui deservio, 24. dicens: Ne timeas, Paule, Cæsari te oportet assistere; et ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum. 25. Propter quod bono animo estote, viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi. 26. Insulam autem quamdam oportet nos devenire. 27. Sed posteaquam quartadecima nox supervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabantur navæ apparere sibi aliquam regionem. 28. Qui et summittentes bolidem, invenerunt passus viginti: et pusillum inde separati, invenerunt passus quindecim. 29. Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quatuor, optabant diem fieri. 30. Nautis vero quærentibus fugere de navi, cum misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent a prora anchoras extendere, 31. dixit Paulus Centurioni et militibus: Nisi in navi manserint, vos salvi fieri non potestis. 32. Tunc absceiderunt milites funes scaphæ, et passi sunt eam excidere. 33. Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie expectantes jejuni permanetis, nihil accipientes. 34. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra: quia nullius vestrum capillus de capite peribit. 35. Et cum hæc dixisset, sumens panem gratias egit Deo in conspectu omnium; et cum fregisset, cepit manducare. 36. Animaquiores autem facti omnes, et ipsi sumperunt cibum. 37. Eramus vero universæ animæ in navi ducentæ septuaginta sex. 38. Et satiati cibo alleviabant navem, jactantes triticum in mare. 39. Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant, sinum vero quemdam considerabant habentem littus, in quem cogitabant, si possent, ejicere navem. 40. Et cum anchoras sustulissent, committebant se mari, simul laxantes juncturas gubernaculorum: et levato artemone secundum auræ flatum tendebant ad littus. 41. Et cum incidissemus in locum dihalassum, impegerunt navem: et prora quidem fixa manebat immobilis, puppis vero solvebatur a vi maris. 42. Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent, ne quis cum enatasset, effugeret. 43. Centurio autem volens servare Paulum, prohibuit fieri: jussitque eos, qui possent natate, emittere se primos, et evadere, et ad terram exire: 44. et ceteros alios in tabulis ferebant: quosdam super ea quæ de navi erant. Et sic factum est, ut omnes animæ evaderent ad terram.

1. AUTEM JUDICATUM EST, — a praeside Festo, qui secutus est iudicium Agrippae sive concilii. Unde Syrus, *decreti de eo Festus, ut mitteretur ad Caesarem in Italiam*. Porro missus est Paulus Romam non solus, sed cum sociis, inter quos erat Lucas. Unde pro *navigare eum*, Graece est *ἀποπέμψαι τὸν πλοῦν*, id est *navigare nos in Italiam*: ita Pagninus, Tigurina et alii. Lucas ergo socius et achates Pauli particeps fuit omnium ejus afflictionum, easque hic ut oculatus testis describit.

CUM RELIQUIS CUSTODIS, — id est vinclis qui custodiebantur in carcere, vel custodia: hos enim significat Graecum *δεσφύρα*: custodia enim non tantum carcerem, sed et metonymice ipsos incarcerationes, sive custoditos significat. Ita Suetonius in *Domitiano*: « Nea nisi secreto et solus, inquit, perasque custodias, receptis quidem in manu catenis, audiebat. » Et fl. *De rerum custodia* sancitur, « ne quis receptam custodiam sine causa dimittat. » Et alibi: « Si custodia (id est vinculus) se interfecerit vel praecipitaverit, militis culpae adscribitur. » Aliquando vero *custodia* significat ipsos custodes et apparitores, ut cum vocatur acres vel vigiles custodie. Ita Caesar, lib. IV *De Bello Gallico*: « Neque clam transire propter custodias Menapiorum possent. » Plautus Capt.: « Ita vinculis custodisque circummuntili sumus. » Tacitus, lib. I: « Acribus namque custodiis domum et vias sepeperat Livia. » Tibullus: « Sed pretium si grande feras, custodia victa est. » Catullus: « Tuo adventu vigilat custodia. » Virgilius, IX *Aeneid*: « Noctem custodia ducit insomnem ludo. » Porro hi vinculi, vel ad Caesarem, aequae ut Paulus, appellarentur; vel ob criminum enormitatem aut difficultatem causae aliae rursus ad Caesarem mittendi erant. Vide hic rationem Paulum assimilari Christo, qui cum iniquis deputatus, et inter duos latrones crucifixus est.

COHORTIS AUGUSTAE. — Incertum est unde haec cohors dicta sit Augustae. Hugo ita dictum censet, quod missa esset ab Augusto; Dionysius, quod a Nerone: hic enim vocabatur Augustus, quia Imperator (1). Alii, quod esset cohors imperato-

(1) Conf. Tacitum, *Annal.*, XIV, 43, ad ann. Jul. 104, ubi legitur: « Tuncque primum conscripti sunt equites Romani, et cognomine Augustanorum, etate ac robore conspicui, et pars ingenio proceres, alii in spe potentia. » Et Suetonium, in *Nerone*, xx. Aliam conjecturam, neque eam improbabilem, proposuit Schwarzius in *Dissert. De cohorte Italica et Augusta*; statuit nimirum, cohortem illam cognomen retulisse ab urbe Samaritana, ab Herode in honorem Augusti *Σαβαρῶν* vocata, ut proprie dicitur *cohors Sabasta*, vel *Sebastena*, aut *Sebastenensis*. Et revera apud Josephum reperitur, *Ant.*, XX, vi, *plurimos qui tum temporis per ea loca sub Romanis castris aequiebant, patria fuisse Caesarenses et Sebastenos; et Bell. Jud.*, II, vi, legimus Cumanum, procuratorem Judaeae, secum e Caesarea adduxisse *aliam equitum, quae vocabatur Sebastenorum*. Atqui, si illo ipso tempore, teste Josepho, Caesarea exiliti alia equitum quae vocatur *Sebasta*, vel

ria. Sic enim vocantur milites Augustales apud Vegetium, lib. II, cap. vii; aequae ac Praetorianae, qui praetorem stipant. Alii, Augustae, id est Imperatricis, cohortem hanc fuisse, aut ab ea denominatam autumat.

2. NAVEM ADMRUMETINAM. — Syrus, quae erat « Adrumetum urbe, et forte ad eandem redibat. Adrumetum urbs est in Africa, de qua Plinius, lib. VI, cap. xxxiv. Et illam hic accipit S. Hieronymus in *Locis Hebr.* Verum alii accipiunt urbem in Asia, puta in Aelide sive Mysia, quam Stephanus, lib. *De Urbibus*, vocat Adramyteum. Perperam aliqui legunt *Lumentinam*, explicantque Romam tendentem.

SUSTULIMUS — anchoras; Pagninus, *solvimus, vela fecimus*. Probabile est navim hanc solvisse a Joppe: Joppe enim non longe aberat Caesarea, unde vinculus mittetur Paulus: ita Mariana.

ARISTARCHO MACEDONE, — ut ille in Macedonia omnia quae circa Paulum acta erant, annuntiaret: ita Chrysostomus. Porro Aristarchum vocat Thessalonicensem urbe, qui erat Macedo provincia; Thessalonica enim erat urbs in provincia Macedoniae.

3. HUMANE AUTEM TRACTANS JULIUS PAULUM, — captus eximia Pauli modestia, sapientia et virtute.

4. SUBNAVIGAVIMUS CYPRUM, — id est sub vel juxta Cyprum navigavimus: ita Pagninus et Tigurina; non enim videntur ingressi Cyprum, sed mansisse in mari. Unde et sequitur: « Et pelagus Ciliciae et Pamphyliae navigantes, venimus Lysitram. »

PROPTEREA QUOD ESSENT VENTI CONTRARIJ, — imminente jam hieme. Paulus enim sub Pentecosten appulerat Hierosolyman, ut dixi cap. XXI, 17; mox captus multo tempore, quae gessit hucusque narrata sunt; ut proinde jam instaret hiems, idque patet ex jejunio, de quo vers. 9. Ita S. Chrysostomus, qui et addit: « Iterum tentationes, iterum venti contrarii. Vide per omnia vitam Sanctorum sic contexti. Effugerant tribunal, et faciunt naufragium, ac ferunt tempestatem. » Ita Sanctus textur hic species patientiae corona, ut pariter textatur in celis gemmeum gloriae diadema.

5. LYSITRAM. — Graeca, Syrus, S. Chrysostomus, Isidorus, Hugo, Gagneius, Vatablus et alii legunt *Myram*: haec enim est in Lycia; cum Lysitra, patria Timothei, sit in Lycaonia. Verum Latina Biblia, etiam a Romanis emendata, constanter habent *Lysitram*. Haec enim, licet sit in Lycaonia, tamen quoque est in Lycia; haec enim generatim sumpta Lycaoniam aliasque regiones complectitur: ita Stephanus, lib. *De Urbibus*.

7. CONTRA GNIDUM. — Gnidus est urbs ad promontorium Asiae, Cretae objectum.

Sebastenorum, cur non ibidem existere potuit pedum cohors, quae ex eadem ratione cognominata sit *Sebasta*?

8. ET VIX JUXTA (LITRAN) NAVIGANTES, — id est litus legentes.

THALASSA. — Graeca et Syrus, *Lasza*; Gagneius aut esse civitatem in litore Cretae, juxta locum qui dicitur *Boni portus*. Bonitas enim portus urbem celebrat et locupletat. illum enim ambiunt mercatores et nauta, ut merces et portoria eo inferant. Quatuor sunt quae dicitur, inquit Itali et ex eis Tiraquellus, *il porto, morto, porco, orto*. Portus enim dat portoria; mortuus suas opes relinquit hereditibus; porcus pinguescit, caroque venditur; ortus dat herbas et fructus.

9. CUM JAM NON ESSET TUTA NAVIGATIO, EO QUOD ET JEJUNIUM JAM PRÆTERISSET. — Nonnulli cum Syro et Oecumio putant hoc jejunium fuisse Judaeorum, puta mense septimo in festo Expiationis, q. d. Jam praeterierat aequinoctium autumnale, urgebatur hiems, quando navigatio est periculosa. Nullis id confirmat Sanchez. *Primo*, quia jejunium hoc fuit publicum et solemne: tale autem apud Judaeos erat in die Expiationis. Loquitur enim Paulus, et Lucas ex Paulo, Judaeis, quibus plena erat navis Judaica. *Secundo*, quia post aequinoctium autumnale ingruunt venti et tempestates, soleque esse periculosa navigatio; unde nauta metere solent diem S. Matthaei. *Tertio*, quia in solstitio hiberno sunt dies allud et serenii, nimirum septem dies ante illud et totidem post, teste Plinio, lib. X, cap. xxxii. Vide Sanchez (1). Alii tamen opinantur hoc jejunium fuisse ante festum Tabernaculorum; alii, fuisse jejunium die sexto Marchesuan, id est octobris, inchoatum, quod Judaei ad aliquot dies protrahant. Ita Mariana.

Verum alii multi accipiunt jejunium decimi mensis, sive quatuor Temporum in decembri. Illud enim apud Christianos antiquissimum est, utpote in quo solebant ordinari Episcopi, Sacerdotes et Diaconi, ut patet ex Vitis Pontificum. Post hoc enim urget hiems estque periculosa navigatio. Jampridem enim apud Christianos exoleverat jejunia et festa Judaica, et pro illis successerant Christiana. Lucas enim haec videtur scripsisse Christianis christiane: scripsit enim 24 annis post Christum, sive post promulgatam legem novam, Act. II. Ita Bellarmius, lib. II *De Bonis oper.*, cap. XIX, qui hinc probat antiquitatem jejunii quatuor Temporum. Adde jejunium hoc Christianum decimi mensis quasi coincidisse cum jejunio Judaico ejusdem mensis: Judaeis enim hoc mense indictum fuisse jejunium, patet Zachar. viii, 19. Vide ibi dicta; ita Baronius. Sic

(1) Ita et Rosenmullerus, cujus haec sunt verba: « Per *τὴν νεότητά*, intelligendum est jejunium magnum, seu publicum, quod agebatur die magno Expiationis, qui in 10 Tisri incidebat. Post illud tempus, menses nimirum octobris, navigatio incerta est et discrimini propior. » octobris, navigatio incerta est et discrimini propior. » Roman quoque mare clauderebat a die 8 iduum novembri usque ad iduum martii (Vegetius, *De Re milit.*, IV, 39). Illud jejunium veteris simpliciter dicitur etiam apud Pithonem, lib. II *De Vita Mos.*

Pentecosten non Judaicam, sed Christianam nominat, imo describit Lucas, *Actor.* cap. II, vers. 4 et seq.

Sane verius videtur hic jejunium non septembris, sed decembris intelligi, sive Judaeum illud accipias, sive Christianum. *Primo*, quia in decembri periculosissima est navigatio (non in septembri), qualis haec fuit, ut patet ex horribili ejus naufragio et ex praemortificatione S. Pauli. *Secundo*, quia S. Chrysostomus tradit S. Paulum multo post Pentecosten tempore profectum Caesarea, et ipsa fere hieme in Cretam venisse. *Tertio*, noster Octavius Cajetanus, in *Isagoge*, cap. XX, urget illud cap. XXV, 27: « Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Portium Festum, » qui paulo post S. Paulum vinculum misit Romam. Hoc enim biennium ab initio imperii Neronis ordiendum esse censent Baronius, Loricus et Scaliger: Nero autem orsus est imperium 3 Idus octobris, ut Seneca, Suetonius et Tacitus tradunt. Quare de septembri haec Pauli navigatio accipi nequit: tunc enim necdum Nero expleverat biennium imperii, sed illud expleverat ante proximo octobri. Verum haec ratio non plane concludit, uti dixi cap. XXV, 27; nam, verisimiliter alii biennium hoc ordiuntur a praefectura Felici, quae cepit ante Neronem, sub finem imperii Claudii. *Quarto*, magis urget, quod (uti dicam cap. xxviii, 16) multo tradunt Paulum Romam appulisse sero admodum, i. e. puta die sexta julii. Ergo serum fuit hoc jejunium, et paulo post seculum naufragium, i. e. puta in decembri. Si enim fuisset in septembri, utique in januario, et vult Scaliger, Romam appulisset. Quocirca videtur, ait noster Octavius, Paulus in decembri Caesarea discessisse, ita ut haec ejus navigatio longaque in mari jactatio contingeret proxime sequente januario: tum enim solent flare venti navigantibus infesti, ac tardam, molestam et periculosam (qualis fuit haec) efflere navigationem; ita ut naufragium S. Pauli incidit in februario, quando acre est frigus, ob quod accensa pyra eum naufragum cum sociis recreant Mellenses.

Porro Melitae hiemavit Paulus mansitque tres menses, ut ait S. Lucas: quibus expletis, in vere cepit navigare. « Ver enim, teste Plinio, lib. II, cap. xxvii, aperit navigantibus maria, cujus in principio Favoni hibernum molliunt caelum. » Videtur autem Paulus non ineunte, sed adulto vere, sub initium maii Melita discessisse, ita ut in navigando Melita Syracusas, Syracussis Rhegium, Rhegio Puteolis, Puteolis Romam, mensem et amplius insumpsit. Adde tres dies Syracusis ab eo insumptos, unum thegio, septem Puteolis, sic fiet, ut Romam appulerit die sexta julii; quod revera ita contigisse Beda et alii passim tradunt, uti dicam vers. 14.

Haec noster Octavius apposite, cui in plerisque assentior, excepto exordio navigationis, quod ipse novembri vel decembri assignat. Nam nauta

et navigantes (qui multi hic erant, scilicet 276) non solent ordini navigationem tam longam in decembri, utpote instante hieme et procellis in mari periculosos. Quare alii verosimilius censent navem hanc solvisse Cæsarea sub septembrem, ut ante hiemem posset in Italiam appellere; sed quia ipsa adversos penam continuo habuit ventos, hinc sua spe frustrata, tarde admodum navigavit multosque menses in mari insumpsit, nec Italiam attingit, sed Melitæ hiemavit. Hoc est enim quod diserte de ea ait Lucas, hoc cap. XXVII, 4: « Subnavigavimus Cyprum, propterea quod essent venti contrarii. » Et vers. 7: « Et cum multis diebus tarde navigaremus, et vix devenissemus contra Gnidum, prohibente nos vento. » Deinde subdit, vers. 4: « Multo autem tempore (puta multis mensibus) peracto, et cum non esset tuta navigatio, eo quod et jejuniū jam præterisset, » etc., cum scilicet jam esset januarius: sub finem enim januarii videtur sequens Pauli naufragium contigisse, ita ut ex eo evadens Melitam, in ea hiemari hæseritque tres menses, puta toto februario, martio et aprilii: ac inde ineunte maio Romam versus discesserit, iuxta id quod ait Lucas, cap. XXVIII, 11: « Post menses autem tres navigavimus. » Sic enim lente navigans, uti ostendunt vers. 12, Romam pervenit die sexta julii, quod constanter veteres affirmant.

CONSOLABATUR, — *παρρησιάζομαι*, id est hortabatur, suadebat; SYRUS, *συρίτης*, eoque consolabatur eos in tam lenta molestarque, æque ac periculosa navigatione. Omnia hæc significat vox *παρρησιάζομαι*.

10. VIDEO, — non tam ex aere aliisque nature prognosticis, quam ex spiritu prophætico.

INJURIA, — quasi dicat: iniqui et injuri sumus, non tantum navi et mercibus earumque dominis, puta mercatoribus; sed et animabus, id est vitis nostris: hæc enim perditionis et mortis periculo exponimus, si tempore hiberno et importuno navigare pergamus. Minus recte aliqui per « injuriam » accipiunt Dei offensam et peccata a nautis et vectoribus commissa, quasi ex iis præsertim Paulus imminem ex Dei vindicta tempestatem (1).

12. PHœNICEM, — « Phœnix » hæc non est Phœnicia, regio Syria, cujus caput est Tyrus et Sidon; sed urbs et portus in Creta ad australe ejus litus. Ita Ptolomæus, lib. III, cap. ult., qui urbem vocat *φœνίκη*, portum *φœνικιστήρα*. Et sic per appositionem explicat Lucas subdens: « Portum Cretæ respicientem ad Africum et ad Corum. » Africus enim est ventus partim Australis, partim Occidentalis, nimirum medius inter Austrum et Occidentem; Corus vero est Occidentalis, seu

(1) Juxta alios, Injuria, Græco *ἔπειτα*, h. i. est vis atque severitas proclivium atque tempestatum, quo fere sensu Horatius, lib. I *Carm.*, ode 14:

Tu, nisi ventis debes indubium, cave,

lateralis vergens in Austrum, de quo Juvenaz., *Satyr.* 14:

Atque habitas Coro semper tollendus et Austro.

Porro Africus dictus est, quia flat ab Africa. Unde alio nomine Libycus, Libs et Notus vocatur, de quo Horatius, lib. I *Carm.*, ode 1: « Lutantem Icaris fluctibus Africum. » Et Plinius, lib. XVIII, cap. XXIV: « Ex adverso Aquilonis ab occasu brumali Africus flabit, quom Græci Liba vocant. » Hinc turbidus est et procellosus, et tempestates ciet. Unde Africus procella, quasi ab Africo vento excitata, vocantur ab Horatio, lib. III *Carm.*, ode 19. Idem, *Epod.* 16:

Ire, pelles quocumque ferunt, quocumque per undas
Notus vocabit, aut potervus Africus.

Et Virgilius, I *Æneid.*

Una Euræque Notusque ruunt, creberque procellis
Africus, et vastos volvant ad littora fluctus.

Hinc et Isaias: « Turbines, inquit, ab Africo veniunt; » ita ipse cap. XXI, 1.

HIEMARE, — in Phœnicæ, portu Cretæ jam dicto.

13. CUM SUSTULISSENT (scilicet antennis et anchoras, hoc est solvisset) DE ASSON. — Asson hæc non est illa urbs juxta Troadem de qua cap. X, 13; sed erat urbs vel locus et portus Cretæ ad Septentrionem, ex quo solventes et Cretam præterlegentes versus Occidentem, ad portum Phœnicem, qui erat ad Meridiam, navigare decesserunt. Ita Baronius.

14. MISIT SE CONTRA IPSAM VENTUS TYPHONICUS, QUI VOCATUR EUROAQUILO. — Græco *Εὐροακιδίων*, id est Euræus tempestuosus et fluctuosus, excitansque in mari fluctus et vortices, instar Aquilonis: vel qualis est Euræus ad Aquilonem vergens. Unde Noster vertit *Euroaquilo*, ac nonnulli suspicantur Nostrum in Græco legisse *Εὐρακιδίων*, itaque omnino in Græco legendum contendit Philippus Cluverius, lib. II *De Antiqua Sicilia*, cap. XVI.

Eurus, sive Vulturinus, flat ab Oriente: unde opponitur Zephyro, qui flat ab Occidente; sin medius sit et mixtus, hoc est fiet inter Orientem et Aquilonem, est Euroaquilo. Et talem hic fuisse indicat Noster, vertens *Euroaquilo*, idque colligit ex eo quod navis ex Cretico littore, hoc vento partim Meridiem, partim Occidentem versus impulsa sit, puta Melitiam, quæ inter Africam et Siciliam sita est.

Dices: Melite directe est ad Occidentem respectu Cretæ, et nullo modo vergit ad Meridiam; ergo Euroaquilo navim S. Pauli non poterat impellere versus Melitiam, sed versus Africam. Respondet Philippus Cluverius loco citato, Melitem esse ad occidentem Cretæ; sed Gaulam sive Cretam, in quam navim impulit Euroaquilo, esse Cretam ad meridiem versus Occidentem objectam, teste Mela et Plinio. Hoc ergo vento à Creta infra dex-

tram Gaulum abrepti, cum metuerent ne ulterius eodem cursu in Syrtim impellerent, « demissis velis ita ferebantur, » nempe ex ortu in occasum versus Melitiam, gubernaculi adjumento eam regionem tenentes.

Verum huc responsioni obstat primo, quod Ortelius et alii Geographi Gaulum, sive *Gozo*, ponant præcisè ad occidentem Melitæ, æque ac Cretæ. Rursum, quod idem Euroaquilo navim S. Pauli ex Gaulo impulerit Melitam. Insuper, quod hic Euroaquilo fuerit Typhon, ut ait S. Lucas; Aristoteles autem negat Typhonem fieri spirante Aquilona, eo quod ille conflatus sit ex sicca calidæque exhalatione, ideoque frigus gelique Aquilonis evincat statimque exstinguit. Fuit ergo hic ventus orientalis, puta Eurus seu Euroclydon, quod Noster vertit « Euroaquilo, » non quod ex Aquilone spiraret, sed quod impetuosis esset et violentus instar vehementis Aquilonis. Typhonicus enim ventus, Euroclydon dictus, Eurus est procellosus vorticosusque et cum impetu vibratus. Eurus autem ab Oriente hiberno spirat, ut Aristoteles, Seneca et Plinius docent: ex qua eæli plaga spirans ventus, si navigantes in Adriatico mari deprehendat, in Melitam juxta Siciliam recte impellit, ut ex tabulis navigationis et Geographiæ notum est. Ita noster Octavianus Cajetanus, in *Isagoge*, cap. XIX.

Utrumque conciliabis, si utrumque jungas dicases Euroaquilonem vocari Eurus, qui procellosus erat, ut Aquilo, et simul nonnulli ab Oriente hiberno inter Eurus et Notum, sive Aquilonem, teste Plinio, lib. II, cap. XLVII.

Adde, in mari, præsertim hieme, subito sæpe novos, imo contrarios exurgere ventos, eosque inter se vices alternare, adeoque confligere. Sic Euroaquilonem hunc non toto tempore jactationis navis spirasse, sed cum Zephyro vices mutasse valde est credibile, et pene certum. Nam ventus hic tandem navim ex Canda insula, quæ est ad occidentem Melitæ, uti inferius dicam, impulit Melitam. Flavit ergo tunc ab Occidente fuitque occidentalis, puta Zephyrus; non orientalis, puta Eurus.

« Typhon » est ventus contortus et turbulentus, vortex seu vortex, et turbo, quem Græci orbe motum vocant, vel cœnephiam, id est e nubem erumpentem per exiguum nubis foramen, ideoque impetuosis est et procellosus, de quo Aristoteles, lib. III *Meteor.*, et Plinius, lib. II, cap. XLVIII *De Repentinis fluitibus*: « Sin vero, ait, depresso sinu arctius rotati effrogerint sine igne, hoc est, sine fulmine, vorticem faciunt, qui Typhon vocatur, id est vibratus cœnephias. Defert hic secum aliquid abruptum et nubæ gelidæ convolvens, versansque et ruinam suo illo pondere aggravans, et locum ex loco mutans rapida ver-

tigine: præcipua navigantium pestis, non attentans modo, verum ipsa navigia contorta frangens. » Signum imminentes Typhonis, sive cœnephie est nubecula quadam, quam ibi vidente nauta, illico vela demittunt et se in portum recipiunt. Frequens est Typhon Genææ, ubi sæpe naves confringit; saxa, arbores, turres, stabula evertit, imo à fundamentis avellit alioque transfert. Remedium Typhonis Plinius assignat actum, utpote frigidissimum, in adventum Typhonem, utpote calidissimum, effusum, unde et dictus est *Typhon* a *τύπος*, id est *inflammo*. Idem illius sui ipsius reperussus, correpta secum in cœlum refert sorbetque in excelsum.

Porro hunc Typhonem et tempestatem excitatam esse à diabolo, ut mergeret et perderet Paulum, innuit S. Chrysostomus. Ubi symbolice nota, apposite diabolum insinuasse se Typhoni, quia ipse sæpe Typhoni se immiscet excitatque in mari et aere tempestates. Unde et Typhon ita naves aliasque res abrepti, agit et rotat, ut animatus videatur. Dæmon ergo est spiritalis Typhon: primo, quia Typho superbia turget; *Primo. secundo*, quia tentando homines Typhonem imitatur, turbationes in imaginatione et anima suscitando, sicut Typhon suscitavit tempestates in mari, idque rotando animam ab una cogitatione in aliam, ab una passione in aliam, ab uno desiderio in aliud: jam enim metu, jam audacia; jam ira, jam pusillanimitate; jam tristitia, jam lætitia; jam suspitionibus; jam presumptione; jam odio, jam amore hominem exagitat. Unde S. Gregorius, lib. XXXII *Moral.* cap. XVII, illud *Job.* cap. XI, vers. 12, *Nervi testicularum ejus perplexi sunt*, mystice explicat de multiplicibus argumentis diaboli, quibus ipse animas prostratas sibi polluit et corrumpit: « Testiculi, inquit, ejus sunt suggestiones pravae, quibus in mentis corruptione fervescit, atque in constuprata anima iniqui operis prolem gignit. Sed horum testicularum nervi perplexi sunt, quia suggestionum illius argumenta implicatis inventionibus illigantur, ut plerosque ita peccare faciat, quatenus si fortasse peccatum fugere appetat, hoc sine alio laqueo peccati non evadant: et culpam faciunt, dum vitant; ac nequaquam se ab uno valeant solvere, nisi in alia consentiant ligati. » Id deinde particularibus exemplis in quolibet statu, ad oculum demonstrat.

Tertio, Typhon est fulmineus: per disruptam enim nubem laxiore locum quaerens, instar fulminis magno impetu deorsum ruit: imo subinde exhalationum et ventorum reperussu et arctatione ignem, et quasi fulmen concepit, ita ut simul ignis et fulgur deorsum ferantur; et tunc Prester dicitur (a *πύρρατος*, id est *incendo*), proxima quoque non solum prosterrens, sed et ambrens: cujus etiam incendio nonnunquam mare effervescit, uti docent Conimbricenses, tract. 6 in *Meteor.*, cap. VII. Ita dæmon fulmineus est,

imo fulmen, juxta illud Christi: « Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem, » Luc. x, 48; ac fulminis instar homines invadit, sternit, accendit ira, libidine alisque cupiditatibus, juxta illud Job, cap. xli, vers. 10: « De ore ejus lampades procedunt, sicut tædæ ignis accense. De naribus ejus procedit fumus, sicut ollæ succense atque ferventis. Halitus ejus prunas ardere facit, et flamma de ore ejus egreditur. » Ubi vide S. Gregorium, lib. XXXI *Moral.*, cap. xxi. Sic Seleucus, Asia rex, Ceramius, id est fulmineus, cognominatus est, ob ingenium acre et fulmineum.

Quarto, S. Gregorius, in *Cant.* cap. iii, explicans illud: *Surge, Aquilo, et veni, Auster*: « Quid, inquit, per Aquilonem qui in frigore constringit et torpentes facit, nisi immundus spiritus designatur, qui reprobos omnes dum possidet, a bono opere torpere facit? Per Austrum vero, calidum scilicet ventum, Spiritus Sanctus figuratur, qui dum mentes electorum tangit, ab omni torpore relaxat, et ferventes facit, ut bona que desiderant, operentur. »

Quinto, aliquando flatus e diversis nubibus, inquitur Coimbricenses loco citato, vel alia atque alia parte ejusdem nubis protrusi, inter se conglobantur, et dum in diversa nituntur, durante pugna in se retorquentur, ac rotati vorticem efficiunt similem ei quem videmus in aquis fluminum, que in saxum ad latus ripæ prominentis inflantur, et sine exitu in sese collectæ flectuntur: quo item modo alias, cum ex lato in angustum in portis aut vis ventus vi adigitur, vortex existit. Igitur flatus magna vi excussus e nube, si recta descendat, proprie cenephas dicitur: sin in gyrum torqueatur, turbo vel Typho vocatur, qui validissime omnia secum abripit, contorqueat, dirringit. Unde Olympiodorus Typhona dictum esse ait, *ὅτι τὸ πνεῦμα ἐσφραδίζε*, id est quia valide et vehementer corpora, in quæ incidit, verberat et quatit. Nautæ vero, ait, *σέφρα* appellat, quia instar *σέφρα*, id est *tuba*, maris aquam ad se trahit. Ita diabolus homines instabiles et inconstantes validissime quatit et ad se suosque casses trahit, juxta illud *Iobacuc*, iii, 14: « Maledixisti sceptris ejus, quid sit accingere navim? et quomodo id factum? Cajetanus censet factum per doliæ vacua, que utrimque navi appensa eam sustinebant, ne in arenam impingeret aut hereret. Verum hæc doliæ navim onerariam sustinere non potuissent.

13. CUMQUE ARREPTA ESSET NAVIS, — a vento Typhonic, qui eam agebat et gyrbat instar turbis.

16. CAUDA. — Jam Græca habent *Καυδά*, id est *Caudam*. A Plinio, lib. iii, cap. viii, *Gaulos* vocatur; a Mela, lib. ii, cap. xvii, *Gaudos*; a Ptolemaeo, lib. iii, cap. xii, *Claudos*; ab aliis vocatur *Caudos*, ab aliis *Caunos*; Syrus vertit *Cura*, vel *Cora*. Suidas indicit *Καυδά* insulam esse viciniam Cretæ, hoc nomine memorabilem, quod illic generentur ingentes onagri. Alii censent, hic in-

telligi eam, que nunc corrupto nomine Gaulo, Gaudico et Gozo dicitur, et vix tribus horis distat a Melita, tum quia paulo post navis hæc Melitam appulit, tum quia ejus incolæ profitentur se conversos a S. Paulo cum Melitam venit, adduntque per miraculum majores suos ex sua insula Paulum Melite concionantem audivisse. Quid mirum? ita audita fuit vox Antonii de Padua, et S. Vincentii Ferrieri ab absentibus et longe remotis. Verum huic opinioni obstat, quod navis hæc vix post quatuordecim dies, ut dicitur vers. 27, appulerit Melitam, cum Gozo a Melita paucis horis distet; nisi quis dicat navim contrariis ventis agitatum, nunc antrostrum, nunc retrorsum actam, circa Gozo jactatam per tot dies fuisse, ut fieri solet in tempestate. Ita *Caudam* esse eam que nunc *Gozo* dicitur, censet Philippus Claverius, lib. ii *De Antiqua Sicilia*, cap. xvi, multique alii.

POTUMUS VIX OBTINERE SCAPHAM, — id est vix scapham e mari subtrahere et in navim imponere potuimus. Solent enim naves onerariæ scapham sibi adjuungere, tum ad homines mercesque invenhendos et evenhendos, tum ad speculandum piratas et vada, tum ut in naufragio per illam evadant, tum ob alia plura commoda. Scapha dicitur a *σκάφη*, id est *excavo*. Primitus enim scaphas et naves faciebant ex truncis arborum excavatis, ut etiamnum faciunt Indi, apud quos naves sunt lintres excavati. Beda aliter dispungit et legit, nimirum sic: « Tunc transeurimus insulam, que dicitur Cauda, quam occupare non potuimus, sed scapha missa adjuvare cooperunt navim. » Verum hæc lectio plane discrepat a Græco et Latino Vulgato.

17. QUÆ SUBLEATA, — in navim.

ADJUTORIIS UTERANTUR, ACCINGENTES NAVIM. — Cajetanus per *adjutoria* accipit adjuutores milites et vectores, qui erant in navi: hosce enim adjuvissse nautas ad succingendam navim. Sic enim servos et operarios vocamus *operas* in abstracto. Alii planius per *adjutoria* intelligunt catenas, uncas, funes aliaque instrumenta quibus accinxerunt navim.

Quæres, quid sit *accingere navim*? et quomodo id factum? Cajetanus censet factum per doliæ vacua, que utrimque navi appensa eam sustinebant, ne in arenam impingeret aut hereret. Verum hæc doliæ navim onerariam sustinere non potuissent.

Quare melius Beda, Gagneius, Arias et alii censent id factum esse, tum per catenas, funes et uncas quibus navim constrinxerunt; tum per anchoras, saxa aliaque pondera, que navi alligata in mare demiserunt; partim ad retardandum cursum navis, ne ventorum impetu acta in saxa et Syrtis dissiliret, uti in mari Britannico referendæ navi post tergum ingentia saxa subjungere solent, ait Beda: hæc enim et navim depriment, ut minus vim ventorum sentiat, et

navi degravant, ne tam facile vento agitari et rotari possit; partim ad presentendum Syrtis et scopulis; partim ut recta rectoque librariæ incederet navis, ne vi venti acta in latus, everteretur et mergeretur; partim ut funibus, catenis et uncis latera navis sibi invicem astricta firmiora essent validiusque scopulis resisterent; partim ut funibus navis retineri a nautis et dirigi aliqua ratione posset. Sic aurigæ in descensu declivi et precipiti, rotam altissimam catena succingunt, ne rotari possit, ut ita currus vehementiorem cursum et rotationem remorentur, ne in præceps actus evertatur vel frangatur.

Porro tota navis in longum circumcirca accingi nequivit. Erat enim in longitudine ingens et vasta, utpote que præter onera continebat 276 homines. Quare in partibus nonnullis duntaxat eam accinxerunt, v. g. in medio, latus utrumque transversim colligando et constringendo, item proram sive partem navis anterioriorem: hæc enim in tempestate valida etiamnum accingere solent nautæ, ne in vada impingens dirringatur, et ut fluctibus in eam primo irruentibus validius resistat, eosque constanter secando iter pervium tutumque navi faciat. Est enim prora quasi rostrum et lancea navis, ejusque clypeus, murus et antemurale.

NE IN SYRTIS INCIDERENT. — *Syrtis* in singulari, vel *Syrtis* in plurali, sunt loca arenosa circa fines Africae Egyptum versus, ideoque periculosissima, ita dicta a *σέρτα*, id est *trahere*, quod naves trahat et sorbeat. Unde Sirenes in Syrtibus naves et nautas incantare et sorbere fabulati sunt Poetæ. Est enim ea inaequalitas maris et terre magna, et uno loco profundissima, in alio vero vadosa: spiranteque vento cumulus arenæ qui super mare fuerat, in profundissimas residet valles, et qui deprimebatur, mox super aquas egerit. Inde arenosa loca in mari quolibet vocantur Syrtis, ait Servius.

SUBMISSO VASE. — *Primo*, Syrus et Beda per *vas* accipiunt antennam, sive lignum transversum in malo, cui velum alligatur, *q. d.* Submissimus antennam cum velo. Ita Chrysostomus et Mariannus: vela enim submitunt nautæ in tempestate, ne a furvente vento navis abripiatur et mergerat. *Secundo*, Vatablus accipit scapham, *q. d.* Scapham in limam navim demissimus. *Tertio*, Cajetanus accipit doliæ jam dicta. *Quarto*, Gagneius, Dionysius et alii multi accipiunt anchoram, id est anchoras. Anchora enim est proprium vas, id est instrumentum navis et nautarum, *q. d.* Submissis in mare anchoris, uti paulo ante dixi, navim retardarunt. *Quinto*, Salmeron accipit ipsam navim ejusque ventrem et fundum, *q. d.* Vas, id est navim depressimus in mare per anchoras, saxa aliaque pondera, ut ipsa submissior esset minusque vim et impetum venti sentiret et exciperet; quæ expositio valde est apposita (1).

(1) Grotius: demisso malo, ut malis hic κατ' ἐξοχήν

18. JACTUM EGERUNT, — sarcinas et merces projecerunt in mare ad alleviandum navim, ne navis adeo onerata venti impetu allisa ad scopulos, illico dissiliret. Unde Syrus vertit, *supellectilia nostra projecimus in mare*.

19. ARMAMENTA NAVIS PROJECERUNT. — *Armamenta* vocat instrumenta nautica, que navis quasi sunt arma, uti sunt anchoræ, conti, remi, saburra, etc.

TEMPESTATE NON EXIGUA, — nubium, imbrum, procellarum, ventorum, tonitruorum et fulminum. Horrisonum est eam in mari videre et audire: habet enim speciem perpetui noctis, erebi et inferni. Nam, ut ait Silius, lib. IV,

Fertur ab immenso tempestas horrida caelo,
Nigralesque globos et turbida nubila tonus,
Involvitur terras.

Et Virgilius, I *Æneid.*:

Talia jactanti stridens Aquilone procella
Velsen adversa ferit, fluctusque ad sidera tollit.
Franguntur remi, tum prora averit, et undis
Bæta latus, insequitur tumulo prærepulis aquæ mons.
Ii summo in fluctu pendens his unda dehiscens
Teram inter fluctus aperit, furit æstus arenis.
Tres Notus abreptas in saxa latentia torquet;
In brevia et Syrtis urget tres Eurus ab alto,
Militique vadis, atque aggere cingit arenæ.

21. ET CUM MULTA JEJUNATIO FUISSET, — *æritia*, id est *inedia*, tum ob metum et pavorem naufragii, qui homini cogitationem cibi famemque adimit, facitque ut homo non aliud quam periculum et mortem instantem cogitet; tum ad placandum et propitiandum Deum.

STANS PAULUS, — corpore, et magis animo et corde: « Nam navis cordis ejus in marinis fluctibus integra stetit, » ait S. Gregorius, lib. VII, *epist.* 127, quia anchoram spei fixerat in Deo. Notat Chrysostomus Pauli lætissimam in tanto periculo: proposuisse enim sibi Romæ conversionem pro præmio; modestam quod non objurget, non exprobrat, se cum tempestate hæc prædicaret, non fuisse audium, calamitosum enim non est addenda calamitas; prudentiam, qua eis sanum dat consilium; misericordiam et charitatem, qua victorum, qui mille facinoræ rei erant, paternam curam gessit omnesque salvavit, ac salutem omnibus prædixit et promisit. Additque permisum esse hæc tempestatem a Deo, ut per eam Pauli virtus, sanctitas et dignitas panderetur.

LUCRISQUE FACERE, — *σφοδρία*, id est *herari*, hoc est accersere hanc *facturam* sive *damnum*, et *injuriam*; Syrus, *penuriam*. Hugo et Vatablus per *injuriam* accipiunt maris et cœli tempestatem. Planius *injuriam* hæc accipitur pro *factura* et *damno*. Hoc enim erat injurium tam nautis et vectoribus, quam heris mercium, quæ erant ia-

dicatur *σφοδρία*, res; et hoc quidem probabilis est: *σφοδρία* enim demittit malus, aut etiam in repentino periculo abscondit.

navi, presertim cum Paulus id nautis prædixisset, ideoque ipsi illud cavere debuissent, ut dixi vers. 10.

22. **NILLIUS ANIMÆ**, — id est vitæ corporalis. Adit Lyranus, et *spiritualis*, quasi omnes hæc animæ in Pauli gratiam, a Deo in æternum salvatæ sint. Verum id non est genuinum, esto sit probabile, ut innuit S. Chrysostomus, de quo vers. 24.

PRÆTERQUAM NAVIS, — tum ut nauatæ sua navi muletarentur, quod non audissent sanum Pauli consilium; tum ut Deus eam permitteret cursui naturali: in naufragio enim solet præ ceteris navis perire et perdi; tum ut majus appareret Dei beneficium et gloria Pauli, quod sine navi omnes vectores salvasset. Ita Chrysostomus.

23. **CUIUS SUM EGO** — minister, cultor et Apostolus. Dicit hoc, ne Gentiles qui erant in navi, suo deo aut diis hoc oraculum aut miraculum tribuerent.

Et cui deservio, — λατρεύω, id est quem latría colo.

24. **DONAVIT TIBI DEUS OMNES**. — Ergo omnes jam perditæ erant, id est certo perditæ, tum cursu natura, ob vim tempestatis, ut ait Cœcumenius; tum ultione Dei, ob eorum scelera. Unde Chrysostomus sic explicat, q. d. « Digni quidem erant, qui perirent, quoniam inobedientes fuerunt: verumtamen in tui gratiam servavo eos (1). »

Quocirca ait Chrysostomus in *Moral.*: « Si navigantes, id est, periclitantes et naufragium sustinentes, si et vincit per Paulum servati sunt, cogita quid est esse virum sanctum in domo: multe enim tempestates etiam nobis incumbunt his multo graviore, sed potest Deus etiam nos donare, modo credamus Sanctis, sicut illi, si fecerimus quæ præcipiunt. Non enim simpliciter servantur, sed etiam ipsi fidem attulerunt: licet victus esset Sanctus, majora solutis operatur. Et considera hoc hic factum. Solutus centurio victo illo habebat opus: gubernator peritus non gubernante egubat. Non enim talem gubernabat scapham, sed orbis Ecclesiam; qui didicerat ab illo maris Domino non humana arte, sed spirituali scientia, in navi illa multa naufragia, multas procellas, spiritus malitiæ, intus pugnas, foris timores, atque ita hic revera gubernator erat. » Simili modo S. Benedictus suis meritis et precibus obtinuit, ut Longobardi monasterium suum vastantes, nullum hominem caperent vel occiderent: eis ergo Deus res tradidit, animas custodivit. Similis ergo Paulus fuit Benedictus, ait S. Gregorius, II *Dial.*, cap. xvii.

Subdit Chrysostomus nostram vitam esse quasi continuam tempestatem et terruram vicissitudinem, ac proinde nos pariter indignere Paulo,

(1) Sic Dionysius Hal., lib. V *Ant.*, quum consul Brutus in filios capitalem sententiam protulisset, ab omnibus dicit reclamatum esse, addens: « indignum quippe iudicabant, talem virum muletari filiis, et vitam adolescentium donare (κατατίθεσθαι) patri volebant. »

ideoque ejus opem nobis conciliare debere credendo et obediendo ejus epistolis et præceptis; ac concludit: « Retineamus apud nos Sanctos, nec erit tempestas: imo etiam si fuerit tempestas, erit serenitas ac tranquillitas, et a periculis liberatio. Quoniam vidua illa Sanctum hospitio habebat, etiam filii ejus mors soluta est, et reditum accepit puerum. Ubi pedes Sanctorum ingreditur, nihil erit quod contristat; etiam si quid fiat, id ad probationem majoremque Dei gloriam pertinet. Assuesce, ut pavimenta domus a talibus calcantur pedibus, et non calcabit dæmon illic, et valde merito: nam sicut ubi fragrantia est, ibi non habet locum graveolentia, ita ubi sanctum est unguentum, ibi suffocatur dæmon, lætificat simul agentes, animam recreat, odorem diffundit: ubi spina, ubi bestia; ubi hospitalitas, ibi non sunt spine. Misericordia ingrediens quavis facta melius sones exsecat, quovis igne violentius exurit. No timeas. Reverentur Sanctorum vestigia, sicut leonem vulpes: Justus enim, ait, ut leo confidit. Introducamus hos leones in domum, et omnes exigent bestia, non clamantibus, sed simpliciter loquentibus illis. Non enim leonis rugitus bestias sic fugat, ut justæ oratio dæmones: si loquetur solum, devolant. »

Similia habet S. Ambrosius, lib. I *De Abrabam*, cap. vi. Ex dictis merito S. Hieronymus, lib. *Contra Vigilantium et hagiomachos*, colligit, si Paulus in hac vita salutem 276 animabus a Deo impetravit; ergo modo plura poterit jam gloriosus impetrare, eodem fruens in celo. « Porro propter Paulum hæc omnia vide fieri, ait Chrysostomus, ut credant vincit milites ac centurio: » quos omnes innuit esse a Paulo ad Christum conversos. « Nam etiam lapides fuissent, propter oracula, miracula et beneficia Pauli, de illo magna utique cogitasset. » Et hoc innuit « donavit tibi Deus omnes, » scilicet tam quoad animæ, quam corporis salutem: ita enim hæc longe est potior propriaria S. Paulo.

27. **IN ADRIA**, — in mari Adriatico. Ita Syrus. Ita dictum est ab Adria veteri oppido et portu, ad Padum fluvium a Tusci condito, teste Plinio, lib. III, cap. xvi. Porro Adriaticum mare subinde late sumitur, nec tantum sinum Venetum, sed et mare Siculum et Ionium complectitur, ait Strabo, cujus fere ævo hæc contigerunt: ita hic sumitur.

28. **BOLIDEM**. — « Bolis » est perpendiculum nauticum, puta plumbum ex fine dependens, quo in mare immisso nauatæ explorant alvei profunditatem, ne in vada, arenas et scopulos navis impingat. Dicta *bolis* quasi missilis, a βολών, id est proicere, mittere, jacere.

INVENIUNT PASSUS VIGINTI, — scilicet usque ad alveum sive fundum maris. Unde timentes nauatæ ne in aspera loca, puta in arenas et scopulos, navis incideret, jecerunt de puppi anchoras quatuor, ut navim sisterent et firmarent

donec dies illucesceret, ut viderent quo loco essent et quo cursum flectere deberent.

30. **SUB OBTEXTU**, — sub prætextu, scilicet fingentes quod in scapham descenderent, non fugiendi causa, sed ut anchoras a prora, id est priore navis parte extenderent, vel in ipso mari, vel in terra et littore, ut veritè Syrus, quasi fixerint navim jam ad littus appulisse esseque in tuto.

33. **QUARTADECIMA DIE RODIE JEJUNI PERMANETIS**. — « Jejunii, » non quod nihil omnino comedissent, sed quod perparum et obiter, quantum scilicet ad vitam tuendam erat necessarium; ita Hugo, Gagneus et alii. Nam Hippocrates, lib. *De Carnibus et Princ.*, alique medici docent hominem sanum non posse sine cibo ultra septem dies vivere. Dico sanum: nam ægri, quibus calor naturalis languet, et abundat phlegma, quo calor pascat, diutius inediæ prorogare possunt. Quod ergo ait, « nihil sumentes, » id est perparum et quasi nihil: vel « nihil » per modum statim justique prædii aut œnæ, sed carpinum quædam libantes potius quam comedentes.

38. **CEPIT MANDUCARE**. — Nota hic prudentiam charitatis Pauli: ut afflictos consoletur et inedia pene confectos induct ad sumendum cibum; ipsa primus, publice gratis actis Deo, cepit manducare. Hoc imitatus est vir quidam religiosus, mihi in Belgio notus, qui ut maniacum quemdam sibi ex læsa imaginatione persuadentem se esse mortuum, ideoque nolentem comedere et inedia se conficientem, quod diceret mortuos non comedere, sanaret, mortui habitum et speciem induit cepitque comedere eorum maniac, itaque ei persuasit mortuos quoque comedere: qua ratione eum ad comedendum induxit sibi que restituit.

38. **JACTANTES TRITICUM**. — In jactu ergo quem jam ante, vers. 18, fecerant, non projecerant triticum: quia scilicet hoc eis in cibum erat necessarium. Sic nec ea jactarunt quibus enatarunt (1).

40. **LAXANTES JUNCTURAS GUBERNACULORUM**. — *Gubernacula* vocant clavum, quo navarchus regit navim, sicut auriga habentis regit equos et temone currum, sicut arator stiva regit aratrum. Laxavit ergo clavum, quasi navim sibi et ventis permittentes, ut facilis ad littus vel terram instantem ferretur; vel potius, ut expeditus clavo laterentur, ad dirigendum ejus impetum quo vellent (2).

(1) Versus 39 a Kaimelio ita ex Græco explicatur: Terram non agnoscebat (nempe quæ esset, nec quo nomine appellaretur, cf. xxviii, 1); littus vero animadvertentibus habens sinum quemdam, sen sinum in littore animadvertentibus, in quem, etc.

(2) Naves veterum, majores præcipue, duo habebant gubernacula, unum in prora, alterum in puppi. Apuleius, *De Asino*, lib. II: « Navis ipsa qua vehemur, utroque regimine amissa, precipitio demersa est. » Ea gubernacula navi annexebantur coudantibus vinculis, quibus laxatis,

ARTEMONE. — « Artemonem, » alii trochæam, qua funes trahuntur, alii antennam, alii aliud esse censent. Verius est esse parvum arcumque velum, ita dictum ab ἀρτιώ, id est suspendo. Ita Julius Pollux. Parvum fuisse colligitur ex eo, quod navis propebat ad littus; et quia navis in tempestate magnum velum deponunt parvumque exponunt, ne vi ventorum abripiantur et agantur in exitum.

41. **DITHALASSUM**. — Græce, Latine *bimarem*, ut veritè Tigurina. Ita vocatur locus inter duo maria, sive isthmus, qui utrimque mari alluitur, illudque quasi secat et dividit, qualis est Corinthus, de quo Horatius, lib. I *Carm.*, ode 7: « Aut Ephesus bimarisve Corinthi moenia. » Porro in dithalasso, ob terram mare secantem, certum solet esse naufragii periculum. *Dithalassus* hic adjacet Melite, et causat a rupe vicina, a Melitensis nunc *Selmon* vocatur; in sinu ejus sinistro visitur sacellum, in memoriam hujus naufragii, S. Pauli nunc dedicatum. In sinu ejus sinistro visitur in rupe concha rotunda, sex palmos profunda, et totidem lata in diametro, que communiter plena est aqua dulci, licet patet passibus distet a mari ejusque aqua salca, vocaturque fons S. Pauli: creditur ipse in exsensa illum miraculose produxisse. Denique hic locus in medio fere hoc littore etiam nunc vocatur vulgo *la Cala di S. Paolo*, id est *portus sive oppidus S. Pauli*. Ita Philippus Cluverius, lib. II *De Antiqua Sicilia*, cap. xvi, et noster Octavius Cajetanus, *Isagoge*, cap. xix.

42. **CUSTODIAS**, — id est vincetos reos quos custodiebant. Vide dicta vers. 1. Eos ergo, quasi reos mortis, occidere voluerunt milites.

44. **SUPER EA QUE DE NAVI ERANT**, — puta super sarcinas, ligna et tigna; Vatablus, *super fragmenta*, quæ scilicet a navi discidebant: nam navis erat integra, non fracta. Hoc est quantum Pauli naufragium. Tria enim priora recenset ipse, II *Cor.* II, 25, dicens: « Ter naufragium feci: nocte et die in profundo maris fui. » Illa enim epistola longe ante iter hoc Romanum scripta est. An sæpius passus sit, ignoramus.

Moraliter disce hic, primo, quanta sunt maris pericula, in quo, ut ait Anacharsis apud Laertium, lib. I, cap. ix, et Juvenalis, *satyra* 12, vectores tantum quatuor digitis (quibus scilicet navis maris eminet) distant a morte. Hinc Bias nautam, neque inter vivos numerabat, neque inter mortuos, teste Platone in *Azocho*. Unde Cato de tribus dolebat: *primum*, quod suum secretum revelasset mulieri; *secundum*, quod vel dies unus ipsi per negligentiam absque fructu effluxisset; *tertium*, quod eo navi vectus esset, quo poterat pedibus proficisci. Ita Plutarchus in Vita Catonis. Eadem tria Alexandro tribuit Slobæus, Aristoteli vero An-

tunc gubernacula in aquis descendunt, et poverunt navem retinere, quominus a ventis evertatur.

Moraliter: Primum, quia maris pericula.

tonius in *Melissa*, part. I, serm. 17, nisi quod pro secundo ponat, quod in vita hac tam caduca et incerta, vel unum diem mansisset intestatus. Pit-tacus roganti, « quid fidum esset? » respondit, « Terra; » « quid infidum? » « Mare. » Laodamas inde Homericis nihil miserius esse censebat, quam virum fortem ponto exagitari. Callimachus dicebat jucundissimum esse mare, sed si quis illud de terra contempletur; quod imitatus Horatius ait:

Neptunum procal a terra spectare furentem

Lucretius, lib. V, scribit aureo Saturni sæculo non fuisse usum navis et navigationis. Quocirca vetus fuit fidelium consuetudo, ut conscensuri navim de peccatis confiterentur, et cum Deo in gratiam redirent, itaque vel se ad mortem componerent, vel mortis pericula evaderent.

Secundum, quam Deus suorum habeat curam. Paulum ecce Deus hic presenti mortis periculo eripit, et propter eum vectores omnes, etiamsi infideles, numero 276. Vere Poeta:

Favente numine naviges, vel vinde.

Illa Deus servavit Noe justum, cum octo animabus per arcam, in generali orbis cataclysmo: ita et Jonam in ventre ceti. Quin et Julius Caesar in tempestate navarchum confortans: « Ne metuas, ait, Cæsarem ejusque fortunam vehis: illa te turbabitur. » Est enim Cæsaris, « quem numina nunquam destituunt, » ait Lucanus, lib. IV, et Plutarchus in *Cæsare*. Memorabile est exemplum, quod graphice depingit S. Paulinus tota epist. ad *Macarium*, ubi senem quemdam mire a Deo horrendo naufragio, sociis omnibus et carinæ retinaculis amissis, ereptum commemorat. Simile est quod narrat S. Gregorius, III *Dialog.*, cap. xxxvii, de Maximiano, Syracusæ Episcopo, eum post naufragium nono die salvum cum vectoribus omnibus in portum, sola navi mersa, pervenisse. Sic S. Magdalena, cum S. Martha, S. Lazaro et sociis, a Judæis navi sine velis et remis imposita, Deo navim regente, salvis omnibus Massiliam apulit.

Tertio, Paulum et Sanctos in tempestate, naufragio, prælio, peste, latronibus, fame, carcere et quavis alia calamitate vel periculo, stare serenos et securos, præsertim cum obeunt opus piium et Apostolicum; sciunt enim se Deo cordi et curæ esse. Quare tunc adeo non cadunt animo, ut celsiores evadant, eoque magis sperent in Deum; illique se uniant, quo majus est periculum. Ita Psaltes, *Psal.* xxvi, 1: « Dominus, ait, illuminatio mea, et salus mea, quem timeo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo? Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo. » Et Job, xiii, 13: « Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo. »

Quarto, quid valeat virtus charitatis et obedi-

tiæ. Volebat Deus Paulum ire Romam, ibique prædicare: Paulus ut huic voluntati Dei obsecundet, ad Cæsarem appellat, ac ultro subit tot terrarum mariumque discrimina. Quocirca hujus virtutis merito quasi obligat Deum, ut iter suum dirigat et secundet. Deus ergo eum, et ob eum socios omnes, per oraculum et quasi miraculum certo mortis periculo eximit. Celebris est historia et gnome de obedientia S. P. N. Ignatii, quam enarrat in ejus Vita P. Ribadeneira, lib. V, cap. iv in fine. Cum esset, ait, Præpositus Generalis, dixit: si Summus Pontifex imperaret, ut ad ostia Tiberina scapham, vel navim primo obviam, clavo, malo, velis, remis destitutam conscenderem, itaque sine comœatu mare trajicerem, id facerem animo non solum equo, sed et libenti. Cumque Prælati quidam admirans, regeret: Que isthæc esset prudentia? Respondit S. Ignatius: « Prudentia, Domine, non tam est parentis, quam imperantis. » Parentem secutus est filius S. Franciscus Xavierius, qui in Mauricis insulas barbaras contendens, cum amicitia hoc dissuaderent, ac tandem vim facerent negarentque navigationem, respondit, « se nulla pericula, nullum genus mortis, ubi Dei cultus et animarum salus agatur, formidare: nec ullos hostes docere, nisi qui divino obstant obsequio; sibi certum esse in Mauricium Deum vocantem sequi: nec navigationem morari, si navis desit, semet Deo incubantem utique transnaturum. » Ita Tursellius, lib. III Vitæ ejus, cap. II. Dixit, et præstitit. Quocirca in naufragiis cum S. Paulo exultabat, rogabatque Deum, ut præsens periculum et crucem sibi non adimeret, nisi majus immitteret. Atque hoc suo zelo in naufragio vectoribus omnibus vitam et salutem a Deo, instar S. Pauli, impetravit. Alias in certum exitum abruptam a navi vi tempestatis scapham, qua infideles vehebantur, illis ipsis in scapha apparens eamque revehens ad navim duxit: quo miraculo eos ad fidem convertit. Denique Malacæ nobilem illam ducentis Lusitanis, contra quinque Acenorum pugnacissimum milia, navalem victoriam promisit, prædixit, imo eminens innoxie et precibus suis præstitit.

Præclare S. Augustinus, in *Psal.* cxxxii: « Multi, inquit, naufragaverunt cum Paulo. Amatores hujus sæculi passi sunt naufragium, et nudi omnes exierunt. Illi et quod foris habebant, amiserunt, et domum cordis sui invenerunt inane. Paulus autem in corde ferebat patrimonium fidei suæ, quod nullis fluctibus, nullis tempestatibus potuit auferri. Nudus exiit, et dives exiit. » Idem Augustinus, serm. 29 *De Sanctis*: « Petrus, ait, ambulare super aquas debita soli Deo potestate præsumpsit, et rerum obstante natura, per insecti maris novas vias pendulum inferens gressum, tumentia maris dorsa calcavit. Sed non minor Paulus, quem velut novi Testamenti Jonam, die ac nocte per maris profunda jactatum, absorbit fluctus et reddidit, quasi sacrum depositum violare non

audens: quia famulatrix eum unda custodiens, ipsum populorum prædicationibus reservabat. »

Quod si quandoque Deus justum, imo Apostolum, naufragio aliove periculo non eripiat, sed mergi et morti permittat, conquelescit ille in voluntate Dei, dicatque cum S. Jobo afflicto, cap. I, vers. 27: « Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum. » Et illud Christi morientis, et ad inferos descendens: « Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam » dextris est mihi, ne commovear. Propter hoc letatum est cor meum, et exultavit lingua mea: insuper et caro mea requiescit in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno. » *Psal.* xv, 8. Et illud S. Pauli, *Rom.* xiv, 8: « Sive vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domino morimur. » Ita S. Franciscus Xavierius, jam Chinesium Imperii conversionem molientem, in insula deserta ab omnibus derelictum Deus emori permisit. Ita P. Ignatium Azabedium, cum 40 sociis, Brasiliam Evangelii causa petentem anno Domini 1570, a Calvinistis trucidari merique permisit. Ita nonnullos alios et Societate nostra navigantes ad Indos, naufragio perire permisit.

Memorable est recens exemplum Patrum Lusitanorum, qui ad scopulum alisi, cum navarchis eius scapham offerret qua ad litus evaderent, respuerunt, malentes vectorum turbæ in scopulo misceri, ut illi fame morituri in extremo agone assisterent, et tandem commorearentur, quam iis derelictis vivere; quod sane est genus martyrii et heroicæ charitatis, qua quis cum Christo pro fratribus animam ponit.

Legimus de B. Jordane, qui S. Dominico in Generalatu Ordinis Prædicatorum successit, fuitque eximie sanctitatis, eum, cum in terram Sanctam trajiceret, juxta Acenem naufragium passum mersumque interisise; cumque multi non tam tanti

virii mortem, quam genus mortis deplorarent, ac pene contra Deum, quod Patrem sanctum fluctibus hauriri permisisset, murmurationem, ipsamque Jordanem apparuisse pluribus, miro lumine coruscum, ac dixisse: « Ego sum Jordanes. Exivi ex hoc sæculo ad gloriam Bæthorum, et inter Apostolorum choros et Prophetarum evectus sum, missusque sum ut vos consolaver. Hoc firmiter tenete, nec dubitate, quia salvus erit omnis qui usque in finem Domini nostri Jesu Christo occupatus fuerit, in refrigerio erit, presertim cum ponit. Talis enim cum Deo, imo pro Deo, et ex Deo moritur, ideoque est victima obedientiæ et charitatis, Deo valde gloriosa et chara.

Præclare S. Augustinus, *epist.* 122, in fine: « Quid interest, ait, febris an ferrum de corpore solverit? Non qua occasione exeant, sed quales ad se exeant, Deus attendit in servis suis. » Mi-sere virxit, mortuus et sepultus est Lazarus, splendide dives Epulo; sed hie descendit in gehennam, ille ab angelis sublatiis est in sinum Abraham, *Luce* xvi, de quo vide S. Augustinum in fine *Psal.* cxxxiii. Idem, lib. I *De Civit.*, cap. xi: « Mala mors, ait, putanda non est, quam bona vita processerit. Neque enim facit malam mortem, nisi quod sequitur mortem. Non itaque multum curandum est eis qui necessario morituri sunt, quid accidat ut moriantur, sed moriendo quo ire cogantur. Cum igitur Christiani noverint longe meliorem fuisse religiosi pauperis mortem inter linguarum canum linguas, quam impij divitis in purpura et bysso, horrenda illa genera mortium, quid mortis obferunt qui bene vixerunt? » Nam, ut ait Sapiens, cap. iv, vers. 7: « Justus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. »

CAPUT VIGESIMUM OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Paulus Malta viperam et manu illa excutit, sanat patrem Publii et alios; inde post tres menses navigat, pervenitque Romam. Ubi Judæis convocatis causam adventus sui denuntiat, ac biennio in libero carcere, quas hospiti, degens, intrepide prædicat Evangelium.

1. Et cum evasissemus, tunc cognovimus quia Melita insula vocabatur. Barbari vero præstabant non modicam humanitatem nobis. 2. Accensa enim pyra, reficiebant nos omnes, propter imbrem qui imminabat, et frigus. 3. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem, et imposuisset super ignem, vipera a calore cum processisset, invasit manum ejus. 4. Ut vero viderunt Barbari pendentem bestiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Uti que homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari, ultio non sinit eum vivere. 5. Et ille quidem excutiens bestiam in ignem, nihil mali passus est.